

LUX FILM DAYS

3 ELOKUVAA
24 KIELTÄ
28 MAATA

© Benedict Neuenfels

STYX

Ohjaus Wolfgang Fischer
Saksa, Itävalta

STYX

OHJAUS WOLFGANG FISCHER

40-vuotias Rike on päättänyt pitää taukoa työstään päivystävänä lääkärinä purjehtiakseen Ascensionin saarelle Asa Gray -purjeveneellään, joka on hänen silmäteränsä. Hän matkustaa yksin ja hänen seikkailuunsa eteläiselle Atlantille yhdistyy sisäinen matka, joka vie hänet syvälle omaan sisimpään. Venessä hänen aikansa kuluu ruorissa ja niiden kirjojen parissa, joita hän on ottanut mukaansa, kuten ”Paratiisin luominen. Darwin Ascensionin saarella”. Häntä kiehtoo rehevä ja vaihteleva kasvillisuus, jota on runsaasti saarella, joka oli karu vielä 1800-luvun lopulle asti. Hän ei malta odottaa pääsyä tähän keinotekoiseen paratiisiin, joka on luotu kokonaan tämän kuuluisan brittiläisen luonnontieteilijän neuvoja noudattaen.

Eräänä yönä kohtalo puuttuu kuitenkin peliin ja muuttaa tapahtumien kulun. Nousee ankara myrsky, ja Riken tielle osuu Kap Verden saarten koillispuolella tuuliajolla oleva vanha kalastusalus, jossa satakunta maahanmuuttajaa viittoo hänelle epätoivoisesti. Hän yrittää turhaan saada radioyhteyden alukseen ja hälyttää sen jälkeen rannikkovartioston, joka viivyttelöön toimiiin ryhtymistä hänen toistuvista pyynnöistään huolimatta. Rikellä on vastedes yksin moraalinen velvollisuus pelastaa muuttajat, mutta hän ei pysty ottamaan heitä pienelle purjeveneelleen. Hän kokee erityisen raskaasti sen, ettei kykene toimimaan, koska hän tietää edustavansa heille toivoa. Hän haluaisi mennä heidän avukseen, mutta hänen on pakko siirtyä kauemmas. Hän epäroi tämän vaikean ongelman edessä ja onnistuu lopulta pelastamaan ainoastaan yhden matkustajan: 14-vuotiaan pojan, jonka nimi on Kingsley.

TAUSTAA

Ohjaaja Wolfgang Fischer kiteyttää tähän traagiseen kahden ihmisen kohtaamiseen vertauskuvallisena tarinana pitkän välimatkan, joka erottaa edelleen vauraan Euroopan ja Afrikan mantereeseen, jota riivaa köyhyys ja poliittinen epävakaus ja kaikki siihen liittyvät puutteet, väkivalta, epäoikeudenmukaisuus ja vaino. Elokuva nostaa lisäksi esiin tärkeän kysymyksen: mitä yksilö voi tehdä vakavassa tilanteessa, kun viranomaiset ja vallanpitäjät päättävät tietoisesti olla toimimatta?

Styxissä kerrottu tarina on polttavan ajankohtainen. Siihen liittyy selvästi muun muassa muukalaisvihan ja eurooppalaisen nationalismin lisääntyminen: Italia, Itävalta ja Visegrad-ryhmän maat (Unkari, Tšekki, Puola ja Slovakia) suhtautuvat nykyään vastahakoisesti maahanmuuttajien vastaanottamiseen alueelleen, mistä on osoituksena etenkin satamiin pääsyn estämistä koskevat viimeaikaiset päätökset. Vuonna 2015 huippunsa saavuttanutta ennennäkemätöntä muuttoliikettä koskevia kriisejä on seurannut poliittinen kriisi, jossa ovat vastakkain avoin Eurooppa ja suljettu Eurooppa ja johon unionin johtajien on reagoitava, jotta voidaan ratkaista muuttajien vastaanottoa koskeva kysymys.

LAJIEN SYNTY

Ascension, joka sijaitsee keskellä merta eteläisellä Atlantilla Afrikan mantereeseen kohdalla, on pieni tuliperäinen saari, jolla Charles Darwin kävi vuonna 1836 matkallaan maailman ympäri Beagle-aluksellaan. Saarella ei ollut makeaa vettä eikä lainkaan kasvillisuutta, joten paikan lohduttomuus teki syvän vaikutuksen Darwiniin. Hän kertoi siitä kasvitieteilijä Joseph Hookerille, joka yritti metsittää saarta istuttamalla sinne Euroopasta, Argentiinasta ja Etelä-Afrikasta peräisin olevia kaikenlaisia puita ja kasveja. Tavoitteena oli palauttaa vedenkierto ja maaperän laatu, ja 30 vuotta myöhemmin haasteeseen onnistuttiin vastaamaan. Elokuvasa tämä varsin ainutlaatuinen kokeilu näyttää kiehtovan Rikeä, mistä on osoituksena hänen valitsemansa määränpää ja hänen uppoutumisensa teokseen ”Paratiisin luominen. Darwin Ascensionin saarella” – tällä kuvakirjalla on vertauskuvallinen nimi ja kamera ottaa lähikuvaa sen kannesta – sekä jopa hänen purjeveneensä nimi. Amerikkalainen kasvitieteilijä Asa Gray (jonka mukaan Riken vene on nimetty) oli Darwinin innokas ihailija, antoi tälle tärkeitä tietoja Lajien synty -teoksen laatimiseen ja levitti tämän ajatuksia Yhdysvalloissa.

Kaikki nämä yksityiskohdat ovat tärkeitä, puhumattakaan elokuvan johdannosta, jossa kuvataan apinoiden liikkumista Gibraltarilla. Se on ainoa paikka Euroopassa, jossa 250 magottia eli berberiapinaa elää luonnonvaraisena. Kädelliset olivat Darwinin 1800-luvulla suorittamien lajien

syntyä koskevien tutkimusten keskiössä. Se, miten elokuvaohjaaja rinnastaa leikkauksessa kuvan, jossa kädellinen ravitsee itseään tekemällä samoja eleitä kuin ihminen, ja kuvan, jossa Rike varastoi eväitä merimatkaansa varten, palauttaa tietyllä tavalla arvoon tämän sukulaisuuden ja kyseenalaistaa siten epäsuorasti ihmisen oletetun korkeamman älykkyden maailman muihin olentoihin verrattuna.

PARATIISIN LUOMINEN

On siis pohdittava, mitä yleistä merkitystä on näillä kaukaisilla viittauksilla, jotka on sisällytetty kahden vastakkaisen maailman yhteenlöymäykseen perustuvaan ajankohtaiseen tarinaan. Toisaalla on vaurauteensa ja hyvinvointiinsa käpertynyt läntinen yhteiskunta, joka on itsekeskeinen ja jopa piittaamaton muusta maailmasta, ja toisaalla maahanmuuttajien yhteisö, joka kamppailee jäädäkseen eloon. Allegoria narratiivisten symbolien diskurssina mahdollistaa tulkinnan.

Paratiisin luominen, joka mainitaan Riken yöpöydällä olevan kirjan kannessa, on ensimmäinen vihje. Se paljastaa, että hänen yksinäinen matkansa on jonkinlainen paluu Eedenin puutarhaan tai maanpäälliseen paratiisiin ja siten maailman alkuun, sellaisena kuin se kuvataan Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa (1). Elokuvan alusta lähtien, jo ennen kuin Rike lähtee merelle, vahvistetaan ihmisen vastuu maailman tilasta, minkä vuoksi on mahdollista sivuuttaa nopeasti vitsauksen tai kohtalon käsitteet seuraavien tapahtumien tulkinnassa. Näitä yhtymäkohtia voidaan siis pitää yhtenä tapana arvostella sitä, miten maahanmuuttajat vastaanotetaan tietyissä maissa. Samassa yhteydessä viittaukset paratiisin luomiseen Ascensionin saarelle voidaan epäilemättä tulkita osoitukseksi siitä, että ihmisen toteutettavissa olevia ja kaikkia hyödyttäviä ratkaisuja voidaan löytää epätoivoisimpiinkin tilanteisiin.

Miksi siis alistumme hyväksymään maailman järjestyksen sellaisena kuin se on? Minkä periaatteen perusteella pidämme normaalina sitä, että meillä on paremmat olosuhteet, kun taas muut, jotka ovat paljon kovaosaisempia kuin me, menehtyvät hirvittävällä tavalla pyrkiessään epätoivoisesti pelastamaan henkensä? Tämä on epäilemättä tärkeä kysymys, jonka Wolfgang Fischerin elokuva herättää kaikkien näiden viittausten kautta.

Vaikka Riken kykenemättömyys toimia haaksirikkoutuneen vanhan kalastusaluksen matkustajien pelastamiseksi viittaa yksilön rajallisiin toimintamahdollisuuksiin ja lujittaa erällä tavalla ajatusta siitä väistämättömästä kohtalosta, joka kietoutuu tuhansien maahanmuuttajien traagiseen katoamiseen merellä, se on yksi ja epäilemättä proosallisempi tapa kuvata yhteisen moraalien yleistä rappeutumista. Ensimmäisessä radiokeskustelussa, jonka rahtilaivan kapteeni oli käynyt Riken kanssa juuri ennen myrskyä, hän oli vakuuttanut, että tämä voisi luottaa häneen tarpeen vaatiessa. Muutaman tunnin kuluttua hän kuitenkin kieltäytyy tulemasta apuun, mainitsee mahdollisesti menettävänsä työpaikkansa ja asettaa siten oman henkilökohtaisen etunsa sen auttamisvelvollisuuden edelle, joka on määritelty vuonna 1974 tehdyssä kansainvälisessä yleissopimuksessa ihmishengen turvallisuudesta merellä (SOLAS-yleissopimus). Myös tämä korostaa vastaanottopolitiikan puutteita, jotka liittyvät muun muassa sen konkreettisimpiin järjestelyihin, koska rannikkovartijat, joiden tehtäviin meriturvallisuuteen liittyvät siviilioperaatiot kuuluvat, kieltäytyvät reagoimasta huolestuttaviin tietoihin, joita Rike välittää heille radiolla.

SYNKÄT VEDET

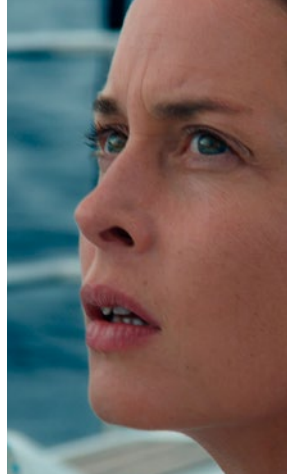
Riken jamaahanmuuttajien suunnitelmissa on keskeistä paratiisin etsiminen, vaikka se ei tarkoita heille samaa todellisuutta eikä sillä ole heille samaa merkitystä (2). Se näyttää elokuvan nimen huomioon ottaen suunnattomalta utupilalta, koska sana "Styx" (Styks) viittaa kreikkalaiseen mytologiaan ja on lastattu täyteen Manalaan liittyviä konnotaatioita. Styks on kreikkalaisessa mytologiassa yksi Manalan viidestä virrasta ja merkitsee rajaa elävien maailman ja kuolleiden maailman välillä. Koska ohjaajan valitsema nimi viittaa yksiselitteisesti tulevaan draamaan, se heittää alusta alkaen tumman varjon koko tarinan ylle, ja tarinan traagisen päätöksen voi arvata jo ennen ensimmäisten

(1) Viittaus, joka liittyy toiseen raamatulliseen viittaukseen, koska itse Ascensionin saaren nimi perustuu päivään, jona portugalilainen merenkulkija löysi sen vuonna 1501.

(2) Riken ja maahanmuuttajien kohtaamista voidaan pitää kahden täysin vastakkaisen paratiisin ilmentymän kohtaamisena, sillä Rike matkustaa etelään päästäkseen keinotekoiselle paratiisisaarelle ja muut pyrkivät pohjoiseen päästäkseen eurooppalaiseen Eldoradoon.

kuvien näkemistä. Unelmien paratiisiin ja niin haaksirikkoutuneille maahanmuuttajille kuin saksalaisnaiselle, joka ei kykene auttamaan heitä, hyvin todellisen helvetin välillä on ilmeinen kontrasti. Siihen näyttää sisältyvän vahva pyrkimys ilmaista tämän vertauskuvallisen tarinan kautta samalla kertaa poliittinen välinpitämättömyys äärimmäisen huolestuttavassa tilanteessa ja länsimaiden kansalaisten yleinen piittaamattomuus kaukaisista ja heidän mielestään abstrakteista ongelmista, niin kauan kuin he eivät joudu kohtaamaan niitä fyysisesti. Tämän tulkinnan mukaan rannikkovartijoista, jotka ryhtyvät toimiin elokuvan lopussa, tulee eräänlaisia kuoleman lauttureita, joiden esikuva on Kharon, Manalan lautturi, jonka tehtävänä on kuljettaa kuolleiden sielut Styksin ylitse, sillä he siirtävät aluksesta toiseen paljon enemmän ruumiita kuin eloonjääneitä.

Tämän tulkinnan mukaan Rike voidaan yhdistää Styksiin, okeanideista vanhimpaan, jonka mukaan joki on saanut nimensä. Kreikkalaiseen mytologiaan kuuluvat myös vedenneidot, jotka ovat aina hyväntahtoisia ja joille Zeus antoi tehtäväksi muun muassa pitää silmällä nuoria poikia ja opastaa heitä aikuisiksi asti. Tämä viittaus selventää erityisesti naislääkäriin ja nuoren Kingsleyn – ainoan maahanmuuttajan, jonka hän onnistuu pelastamaan – välistä suhdetta, mutta myös kovaonnista roolia, joka hänellä on vastoin tahtoaan tämän kohtalotoverien traagisessa kohtalossa. Ei ole varmaankaan sattumaa, että elokuvan lopussa, sen jälkeen kun Rike on lopulta tutkinut yöllä haaksirikkoutuneen aluksen ruuman ja havainnut tilanteen koko kauheuden, lähikuvassa näkyvät hänen kasvonsa, jotka on kiedottu kokonaan tummaan kankaaseen siten, että vain hänen silmänsä jäävät näkyviin. Sen lisäksi, että hän suojautuu näin mahdolliselta tartunnalta, tässä asusteessa on tiettyä samankaltaisuutta sen viitan kanssa, johon lautturi pukeutui kuljettaessaan kuolleiden sieluja Styksin toiselle puolelle.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

POHDITTAVAA

- Styx-elokuva on todellakin jaettu kahteen osaan. Siinä on aika ennen myrskyä, joka tekee tuhojaan yhden kokonaisen yön, ja aika myrskyn jälkeen. Mitä myrskystä voidaan todeta edellä esitetyn allegorisen tulkinnan yhteydessä? Mitä se tarkoittaa? Voiko siinä nähdä viittauksen johonkin toiseen mytologiseen episodiin? Mikä merkitys tällä arvaamattomalla tapahtumalla on elokuvassa?
- Riken henkilöhahmo – tavallinen ihminen lomalla – viittaa meihin itseemme ja meidän vastuuseemme Euroopan unionin kansalaisina. Minkä viestin ohjaaja Wolfgang Fischer haluaa välittää meille ja mitä hän kaiken kaikkiaan odottaa meiltä?

les grignoux

EUROOPPALAISIA ELOKUVIA EUROOPPALAISILLE

LUX-elokuvapalkinto tuo edelleen yhteen lahjakkaiden nuorten eurooppalaisten ohjaajien hämmästyttävän erilaisia ja erityyppisiä elokuvia. Euroopan parlamentilla on ilo esitellä vuoden 2018 LUX-elokuvapalkinnosta kilpailevat kolme finalistia:

STYX, ohjaus Wolfgang Fischer, Saksa, Itävalta

THE OTHER SIDE OF EVERYTHING (Druga strana svega), ohjaus Mila Turajlić, Serbia, Ranska, Qatar

NAINEN SOTAJALALLA (Kona fer í stríð), ohjaus Benedikt Erlingsson, Islanti, Ranska, Ukraina

Nämä elokuvat käsittelevät ajankohtaisia aiheita lämpimästi ja älykkäästi ja kuvastavat Euroopan tämänhetkistä tilannetta. Ne esittelevät henkilöhahmoja, jotka avaavat silmänsä ja katsovat ympärillä olevaa maailmaa ymmärtääkseen todellisuutta sekä yhteiskuntia ja yhteisöjä, joihin he kuuluvat. Elokuvan keinoin historiastamme kerrotaan arvokkaalla tavalla, ja eurooppalaisen elokuvan laatu ja monipuolisuus tulevat esille, samoin kuin sen merkitys sosiaalisten arvojen ja kulttuuriyhteisöjen rakentamisessa. Tervetuloa katsomaan elokuvia seitsemänsille LUX Film Days -elokuapäiville!

LUX-ELOKUVAPALKINTO

Kulttuurilla on keskeinen rooli yhteiskuntien rakentumisessa.

Tästä tietoisena Euroopan parlamentti perusti LUX-elokuvapalkinnon vuonna 2007. Se haluaa näin osaltaan lisätä eurooppalaisten elokuvien levitystä kaikkialla Euroopassa ja herättää Euroopan laajuista keskustelua tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä.

LUX-elokuvapalkinto on poikkeuksellinen aloite. Useimmat eurooppalaiset yhteistuotannot esitetään vain alkuperämaissaan, eikä niitä levitetä muualle edes EU:n sisällä. LUX-elokuvapalkinto tarjoaa kolmelle eurooppalaiselle elokuvalle harvinaisen tilaisuuden tavoittaa laaja yleisö, sillä ne tekstitetään EU:n 24 viralliselle kielelle.

Euroopan parlamentin jäsenet valitsevat äänestämällä LUX-elokuvapalkinnon voittajan, joka julkistetaan 14. marraskuuta 2018.

LUX-ELOKUVAPALKINTO

LUX-elokuvapalkinnon myötä syntyivät LUX Film Days -elokuapäivät. Elokuvapalkinnosta kisaavat kolme finalistia on vuodesta 2012 alkaen esitetty suurelle eurooppalaiselle yleisölle LUX Film Days -elokuapäivillä.

LUX Film Days on mieliinpainuva kansainvälinen kulttuurielämys. Lokakuun 2018 ja tammikuun 2019 välisenä aikana kaikki eurooppalaiset elokuvanystävät voivat nähdä kyseiset kolme elokuvaa tekstitettynä jollakin EU:n 24 virallisesta kielestä. Voit äänestää suosikkielokuvaasi LUX-elokuvapalkinnon verkkosivustolla (www.luxprize.eu) tai Facebook-sivulla.

YLEISÖN SUOSIKKI

LUX-elokuvapalkinnon Yleisön suosikki -kunniamaininta myönnetään yleisöäänestyksen perusteella. Muista äänestää jotakin näistä kolmesta elokuvasta ennen 31. tammikuuta 2019! Äänestäneiden kesken suoritetaan arvonta, jonka voittaja pääsee Euroopan parlamentin kutsumana Karlovy Varyn kansainvälisille elokuvajuhlille heinäkuussa 2019 ja saa julkistaa Yleisön suosikki -kunniamaininnan voittaneen elokuvan nimen.

KATSELE,
KESKUSTELE
JA ÄÄNESTÄ

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

OHJAUS: Wolfgang Fischer

KÄSIKIRJOITUS: Wolfgang Fischer, Ika Künzel

NÄYTTÉLIJÄT: Susanne Wolff, Gedion Oduor
Wekesa, Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

KUVAUS: Benedict Neuenfels

TUOTTAJAT: Marcos Kantis, Martin Lehwald,
Michal Pokorny

TUOTANTO: Schiwago Film GmbH, Amour
Fou Vienna

VUOSI: 2018

KESTO: 94 min

LAJITYYPPI: fiktio

MAA: Saksa, Itävalta

ALKUPERÄISKIELI: englantia, saksa

